

חוברת

דף השבוע

מסכת כתובות חוברת כג

דף צייג

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

דף צג

תוכן

- א. אמאי צריך הלוקח לשלם במקום שיש עסיקין
- ב. מי שנשוי ג' נשים, יסוד הדין דיחלוקו
- ג. ביאור סברת רבה בשור העומד לחרישה
- ד. מי שנשוי ד' נשים, חובת הראשונה לישיב לשיב

א) אמאי צריך הלוקח לשלם במקום שיש עסיקין

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה בשם אביי, שאם ראובן מכר שדה לשמעון בלא אחריות, ואח"כ יצאו עליו עסיקין [עוררים שהשדה אינו של ראובן ואינו אלא גולן], אם כבר החזיק הלוקח בשדה שוב אינו יכול לחזור בו ולבטל המקח.
- ב. **שיטת רש"י:** רש"י פירש (ד"ה עד שלא החזיק), דאיירי באופן שהלוקח עדיין לא שילם ממון המקח, והנידון הוא אם יכול לחזור מן המקח כדי לפטור עצמו מלשלם. [אולם עי' בתוס' (ד"ה עד) שפירשו כוונת הגמ' באופן אחר].
- ג. **קושיית החזון איש:** הקהילות יעקב (ב"ק סי' טז אות ד) הביא, שהחזון איש הקשה בבחינת תלמידים, היאך אפשר לחייב את הלוקח לשלם אם החזיק בה, הלא יש כאן ספק אם המכירה קיימת או לא, שהרי אם ראובן הוא גולן ליכא מכירה כלל, וא"כ מספק היאך אפשר לכוף את הלוקח לשלם. וכן הקשה בחי' ר' שמעון שקופ (ב"ק סי' ח אות ג).
- ד. **תירוצו של החזון איש:** החזון איש (ב"ק סי' ג אות יא) תירץ, שכל זמן שלא נתברר הערעור בבית דין, לא חיישין לו כלל, ולא נחשב אפילו כמו ספק. ובספר מעייני יעקב (ד"ה קושיית האחרונים) תירץ באופן אחר, על פי חידושו הגדול של הנתיבות, כמו שיתבאר, [ועיי"ש במעייני יעקב (ד"ה משהחזיק), שכתב להוכיח גם מדברי הקצוה"ח (סי' קטז ס"ק ב) דס"ל כדעת הנתיבות בזה].
- ה. **חידושו של הנתיבות:** הנתיבות המשפט (סי' ס"ק יא) הביא בשם ספר התרומה (סי' מז), שמי שלוקח שדה מגולן אינו יכול לחזור ולבטל המקח עד שיוציאנה הנגזל מידו, וכתב הנתיבות חידוש נפלא כדי לבאר טעם הדבר, שבאמת גם במי שלוקח מגולן יש מכירה גמורה בין הלוקח והגולן, אלא שאם יוציא הבעלים את השדה מן הלוקח יכול הלוקח ליטול ממון המכירה מן הגולן מדין אחריות.

ב) מי שנשוי ג' נשים, יסוד הדין דיחלוקו

- א. **משנה:** מובא במשנה דין מי שהיה נשוי ג' נשים ומת, שהדין הוא שהנשים חולקין את נכסי הבעל ביניהן, ובגמ' (סוף העמוד) מובא שיטת רבי, שבכל אופן הנשים חולקין את הנכסים ביניהן בשווה, ודלא כשיטת תנא דמתני' שאופן החלוקה תלוי בשיעבוד הכתובה.
- ב. **דברי רש"י:** רש"י (ד"ה של זו) כתב, דעל כרחק איירי שכל שלשת הכתובות נחתמו ביום אחד, שאם לא כן הרי הכתובה היותר קודמת בזמן גובה קודם לשאר הכתובות. [ועי' בפנ"י (ד"ה מי שהיה) שביאר, דאיירי בגביית קרקעות, שיש בה דין קדימה, ולא בגביית מטלטלין, שאין בה דין קדימה, שהרי אין גובין את הכתובה מן המטלטלין].
- ג. **קושיית ההפלאה:** ההפלאה (לתוס' ד"ה שאמרה) הקשה על רש"י, מה מועיל ששלשתן נחתמו ביום א', הלא שיעבוד הכתובה מתחיל משעת הנישואין, ולא רק משעת חתימת הכתובה, שהרי אפילו אם לא כתבו שטר כתובה כלל יכולה לגבות מנכסים משועבדים מכח תנאי ב"ד. [וכן הקשה בספר הערות (לרש"י שם), עיי"ש מה שתירץ, וכתירוצו כתב גם בספר פרדס יצחק (אות ל)].
- ד. **תירוצו של ההפלאה:** ההפלאה תירץ, שאיירי באופן שכל אחת מן הנשים טוענת שנישואיה היתה קודמת, וגם ליכא עדים להעיד על כך, ולכן מספק צריך לחלק השיעבוד ביניהם. וכתב, שלפי זה יוצא שהנשים חולקין את השיעבוד ביניהן מדין ממון המוטל בספק. [אולם כתב להוכיח מדברי התוס' (ד"ה רבי) בשם הר"ה, שדין יחלוקו הוא מדינא, ולא מטעם ממון המוטל בספק].
- ה. **חקירת האחרונים:** והנה ביסוד הדין דיחלוקו חקרו האחרונים [אור שמח (הל' אישות פי"ז ה"ג), קובץ שיעורים (אות שלה)], אם בעצם יש לכל אחת שיעבוד בכל נכסי הבעל, אלא שכיון שא"א לכולן ליטול הכל, לכך כל אחת נוטלת רק חלק משיעבודה, או אפשר שהן חולקין את עיקר שיעבודן, שיש לכל אחת שיעבוד רק במקצת כתובתה. ולדברי ההפלאה הדבר פשוט כמו הצד הראשון.

ג) ביאור סברת רבה בשור העומד לחרישה

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה בשם שמואל, 'שנים שהטילו לכיס, זה מנה וזה מאתים, השכר לאמצע'. ומביאה הגמ' עוד בשם רבה, 'מסתברא מילתיה דשמואל בשור לחרישה ועומד לחרישה' [אבל לא בשור לחרישה ועומד לטביחה]. ומצינו בראשונים כמה דרכים לבאר סברת רבה, כמו שיתבאר.
- ב. **סברת רש"י:** רש"י (ד"ה שור לחרישה) ביאר הסברא, משום ש'אין חלקו של זה מועיל בלא חלקו של זה כלום, הלכך חולקין בשוה'. והסמ"ע (חו"מ סי' קעו ס"ק טו) הוסיף ביאור, שהם נעשים שותפים גמורים בשבח היוצא מחרישת השור, כיון שא"א לגרום את השבח בלא חלקו של כל אחד מהם.
- ג. **סברת הרא"ש:** אולם הרא"ש (סי' י) כתב סברא אחרת, ש'אנו אומדין דעתו [של בעל המאתים] שהסכים שיטול בעל המנה חצי הריוח', שהרי דרך כל המשתתפין להתנות לחלוק הריוח לפי הקרן, ומדלא התנה ודאי אומדנא דמוכח שהסכים לחלק השבח בשוה. וכן נקטו התוס' (ד"ה הותירו), שזוהי סברת רבה. [ועיי"ש ברא"ש שביאר הטעם בהא דשור לחרישה ועומד לטביחה שאין חולקים את השבח בשוה].
- ד. **ב' דינים:** אך העירו כמה אחרונים, שלכאור' יש סתירה ברש"י, שכאמור מבואר ברש"י שחולקים מדין שותפות, ולפי"ז אין הדבר תלוי בדעת המשתתפים, ואולם מדבריו בסמוך (ד"ה זה נוטל) משמע שתלוי בדעתם, וכדעת הרא"ש. ובנתיבות המשפט (סי' קעו ס"ק ח) כתב שב' הסברות נכונים, ואין כאן מחלוקת, והאריך לבאר שיש אופנים ששייך רק סברת שותפים, ויש אופנים ששייך רק סברת אומדנא.
- ה. **מהלך חדש:** בספר מעייני יעקב (ד"ה שלשה שהטילו) הביא בשם הג"ר אליהו לוי שליט"א מהלך חדש לבאר סברת רבה, ודייק שכך היא שיטת הרמב"ם והגר"א. והוא, ששני אנשים שעשו ביניהם מעשה קנין כדי לחייב את עצמם בשותפות, הקנין מחייבתם לחלק את הריוח בשוה, ולא תלוי כלל בדעת המשתתפים, ואדרבה, כדי לחלק את הריוח כפי מעותיהם צריכים לעשות תנאי חדש בעיקר השותפות.

ד) מי שנשוי ד' נשים, חובת הראשונה לישיבע לשניה

- א. **משנה:** מובא במשנה דין מי שהיה נשוי ד' נשים, ומת, שהראשונה גובה כתובתה קודם שאר הנשים, אך צריכה לישיבע קודם גבייתה, וכן הדין בשאר הנשים, שכל הקודמת בנישואין קודמת בגבייה, אך צריכה לישיבע תחילה. וטעם השבועה מבואר ברש"י (ד"ה הראשונה), משום שיש לחוש שמא לא ישתיר נכסים לכולן כדי לגבות כתובתן.
- ב. **דברי רש"י:** ברש"י (שם) כתב, שהראשונה צריכה לישיבע 'אם שניה טוענת הואיל ואת באת ליטול תחילה השבעי לי'. וכ"כ הרע"ב בפירוש המשנה (פ"י מ"ה ד"ה הראשונה). ודייקו האחרונים, דמשמע שדוקא אם השניה טוענת כן צריכה הראשונה לישיבע, אבל בלא טענה אינה צריכה לישיבע. [אולם עיי' בבית שמואל (סי' צו ס"ק כד) שדייק מדברי הרמב"ם והטור והשו"ע דלא ס"ל כן].
- ג. **קושיית התוס' יו"ט:** התוס' יו"ט (משניות שם ד"ה הראשונה) הקשה על רש"י והרע"ב, למה צריך טענה, הלא כלל גדול הוא שכל הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה. [והוא נקט שזה נחשב נכסים משועבדים, אע"פ שהנכסים הם עדיין ברשות הבעל, כיון שהם משועבדים לבעל חוב אחר, ועיי' בפני יהושע (ד"ה מי שהיה נשוי) שדן בזה].
- ד. **תירוץ הרש"ש:** הרש"ש (לרש"י שם) תירץ, דהמשנה מיירי באופן שאנו רואים שיש נכסים ביד הבעל כדי לשלם כל הכתובות, וליכא אלא חשש רחוק שמא לא ישתיר נכסים לגביית כולן, לפיכך אין הראשונה צריכה לישיבע אלא אם השניה טוענת להדיא 'השבע לי'. וכן תירץ הפני יהושע (ד"ה מי שהיה נשוי, בתירוץ ב).
- ה. **ב' צדדים בשבועת הבא ליפרע:** בספר הערות וצינונים (ד"ה ראשונה) כתב, שזה תלוי בב' צדדים ביסוד שבועת הבא ליפרע מנכסים משועבדים, שתירוץ הרש"ש מובן לשיטת התוס' (שבועות מא). שהוא תקנת חז"ל, ד"ל שלא תקנו כן במקום חשש רחוק של הפסד, אבל לשיטת רש"י (לעיל פז), שהוא מדין טענין [שאנו טוענים בשביל הלקוחות], מסתבר שכל מקום שהשניה יכולה לטעון השבע לי, טענין בשבילה.

דרף צג

ביאור הטעם דשנים שהטילו לכיס השכר לאמצע

גמרא:

אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה
וזה מאתים השכר לאמצע אמר רבה
מסתברא מילתיה דשמואל בשור לחרישה
ועומד לחרישה וכו'

תמצית הסוגיא:

הגמ' מביאה בשם רבה, שני אנשים שקנו שור ביחד, א' נתן מנה וא' מאתים, והשתמשו עם השור לחרישה, חולקים הריוח בשוה. ור' המנונא סובר, שאפילו אם השתמשו בשור לשחיטה, חולקים הריוח בשוה.

וצריך ביאור, מדוע חולקים בשוה, הא אחד שילם יותר מחבירו, ולכאור' חלקו בשותפות גדול יותר. ומצינו בראשונים ב' סברות: רש"י ביאר, שא"א להרויח כלל בלא שניהם. והתוס' ביארו, שמתחילה השתתפו אדעתא דהכי לחלק הריוח בשוה. והרא"ש הוסיף ביאור, דדרך השותפים להתנות לחלוק הריוח כפי מעותיהם, ומהא שאנשים אלו לא התנו, אומדין דעתן שרוצים לחלוק בשוה.

ומצינו כמה נפק"מ בב' מהלכים אלו:

א. השו"ע פסק כר' המנונא, שאפילו אם השתמשו עם השור לשחיטה, חולקים בשוה. אך כתב, שזהו רק אם מכרוהו חי לשחיטה, אבל אם הם עצמם שחטוהו, כל אחד נוטל משרו כפי מעותיו. וכתב הסמ"ע, שדבר זה תלוי בב' מהלכים הנ"ל. השו"ע נקט כרש"י, שחולקים בשוה משום שכדי להרויח צריך שניהם, ולכן פסק שזהו רק כשהשור חי, אבל אם שחטוהו, אין טעם לחלק בשוה. אבל לפי סברת התוס' והרא"ש, גם אם שחטוהו יש לחלק בשוה, דאדעתא דהכי נשתתפו.

ב. בגמ' מבואר, ששני אנשים שכל אחד קנה שור, זה קנה שור בריא במאתים, וזה קנה שור כחוש במנה, ונתערבו השוורים, ולא ידוע איזה מהם שייך לאיזה איש, חולקים הריוח כפי מעותיהם. ונחלקו הראשונים בביאור הדין. השיטמ"ק ביאר, שעירבו השוורים מדעתם, והטעם שחולקים כפי מעותיהם הוא משום שהקרן של כל אחד ניכר. אולם במרדכי מבואר, שנתערבו השוורים שלא בכוונה, ומספק השתמשו בשני השוורים ביחד, והטעם שאינם חולקים בשוה הוא משום שבכה"ג ליכא ראייה ממה שלא התנו שדעתם לחלק השבח בשוה. ולכאור' נידון זה תלוי בב' מהלכים הנ"ל, שהמרדכי נקט כדעת התוס' והרא"ש, אך השיטמ"ק נקט כדעת רש"י.

ג. בגמ' מבואר, ששני אנשים שהשתתפו בממון, זה נתן מאתים וזה מנה, והמטבעות שהטילו בכיס 'הותירו זוזי חדתי', אינם חולקים הריוח בשוה, אלא כל אחד נוטל כפי מעותיו. ונחלקו רש"י ותוס' בטעם הדבר. רש"י ביאר, דכל חד מאי דיהב שקיל'. אולם התוס' ביארו, מפני שיש רק ריוח מועט, ובכה"ג חולקים בשוה, 'שבשביל ריוח מועט כזה לא יקפידו'. וכתבו האחרונים, שרש"י ותוס' אזלי לשיטתייהו, שנחלקו בביאור הסברא לחלק הריוח בשוה.

תמצית מראי מקומות

א. גמ'

מביאה בשם רבה, שני אנשים שקנו שור ביחד, א' נתן מנה וא' מאתים, והשתמשו עם השור לחרישה, חולקים הריוח בשוה.

ור' המנונא סובר, שאפילו אם השתמשו בשור לשחיטה, חולקים הריוח בשוה.

[וצריך ביאור, למה חולקים בשוה, הא אחד שילם יותר, ולכאן חלקו בשותפות גדול יותר].

ב' מהלכים

לבאר הטעם שחולקים בשוה

ב. רש"י ד"ה שור לחרישה

ביאר סברת רבה, שאם השתמשו בשור לחרישה, חולקים בשוה, ולפי כפי מעותיהם, משום שבכה"ג א"א להרויח כלל בלא שניהם.

[ויש לפרש כעין זה בסברת ר' המנונא, דס"ל שאפילו אם השתמשו בשור לשחיטה, חולקים בשוה, משום שגם בכה"ג א"א להרויח בלא שניהם, שהרי א"א לשור לחיות בלא כל גופן].

ג. תוס' ד"ה הותירו זווי חדתי

כתבו טעם אחר במה שחולקים הריוח בשוה, משום שמתחילה השתתפו אדעתא דהכי לחלק את הריוח בשוה.

ועפי"ז חידשו, שבאופן שהשתתפו ממילא, ולא ע"י גמירת דעת, כגון ע"י ירושה, חולקים את הריוח כפי מעותיהם, ולא בשוה.

ד. רא"ש ס"י

ביאר כמו התוס', והוסיף ביאור, דדרך השותפים להתנות לחלוק את הריוח כפי מעותיהם, ומהא שאנשים אלו לא התנו, אנו אומדין דעתן שרוצים לחלוק הריוח בשוה.

נפק"מ א'

אם שחטו את השור

ה. שו"ע חו"מ סי' קעו סעי' ה

פסק כשיטת ר' המנונא, שאפילו אם השתמשו עם השור לשחיטה, חולקים הריוח בשוה.

אך כתב, שזהו רק אם מכרוהו חי לצורך שחיטה, אבל אם הם עצמם שחטוהו, כל אחד נוטל מבשרו כפי מעותיו.

ו. סמ"ע שם ס"ק טו

כתב, שדבר זה תלוי בב' מהלכים הנ"ל.

השו"ע נקט כדעת רש"י, שהטעם שחולקים בשוה הוא משום שצריכים שני החלקים כדי להרויח, ולכן ס"ל שזהו רק כשהשור חי, אבל אם שחטוהו, אין טעם לחלק בשוה.

אבל לפי דעת התוס' והרא"ש, גם אם שחטוהו יש לחלק בשוה, דאדעתא דהכי נשתתפו.

נפק"מ ב',

ב' פירושים בדין 'לקח זה בשלו'

ז. גמ'

מביאה מברייתא, 'לקח זה בשלו וזה בשלו, ונתערבו, זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו'.

[שני אנשים שכל אחד קנה שור, זה קנה שור בריא במאתים, וזה קנה שור כחוש במנה, ונתערבו השוורים, ולא ידוע איזה מהם שייך לאיזה איש, חולקים את השבח כפי מעותיהם].

ח. הערות וצינונים ד"ה שנים

הביא מחלוקת הראשונים בביאור הדין הנ"ל.

השיטמ"ק ביאר, שהאנשים עירבו השוורים מדעתם, והטעם שחולקים כפי מעותיהם הוא משום שהקרן של כל אחד ניכר.

אולם במרדכי מבואר, שנתערבו השוורים שלא בכוונה, ומחמת הספק השתמשו בשני השוורים ביחד, והטעם שאינם חולקים בשוה הוא משום שבכה"ג ליכא ראייה ממה שלא התנו שדעתם לחלק השבח בשוה.

[ולכאו' נידון זה תלוי בב' צדדים הנ"ל, שהמרדכי נקט כדעת התוס' והרא"ש, אך השיטמ"ק נקט כדעת רש"י].

נפק"מ ג',

ב' ביאורים בדין 'הותירו זווי חדתי'

ט. גמ'

מביאה בשם רבה בר אבוה, ששני אנשים שהשתתפו בממון, זה נותן מאתים בכיס וזה מנה, והמטבעות שהטילו בכיס 'הותירו זווי חדתי', אינם חולקים הריוח בשוה, אלא כל אחד נוטל כפי מעותיו.

י. רש"י ד"ה זווי חדתי

ביאר הטעם שבכה"ג אינם חולקים בשוה, משום 'דכל חד מאי דיהב שקיל'.

יא. תוס' ד"ה הותירו

כתבו טעם אחר בדבר, מפני שיש רק ריוח מועט, ובכה"ג חולקים בשוה, 'שבשביל ריוח מועט כזה לא יקפידו'.

יב. אור לציון כתובות ח"ב סי' רצא ענף א

כתב, שרש"י ותוס' אזלי לשיטתייהו, שנחלקו בביאור הסברא לחלק את הריוח בשוה, כנ"ל.

סעיף ה' הן השכר או הפחת ביניהן בשוה כו'. והיינו דוקא כשקנו שור בשותפות ומכרוהו מי כדמסקי, דנעודו מי התלקים מלורפים יחד ואי אפשר ליה כלל זה ומשום חולקין בשוה, משא"כ כשנעבדו ומכרו השכר או חלקו השכר זנייתו, כיון דלון המכירות זנייתו זה ליה ועומדים לחלק, משום חולקין לפי מעומיהן. ולא מיבעיא כשלקחו ממחילה השור בשותפות כדי למכרו מי וכן עשו ומכרוהו מי, דהשכר וההפסד הוא לאמנע, אלא אפילו אם הימה דעתם ממחילה כדי לנכחו, אפי"ה לא אולנין צמר מחילת הממשנה, אלא צמר סוף המעשה דמכרוהו מי. והאי שור ומכרוהו מי לאו דוקא הוא, אלא כל הדומה לו

ה' השותפין שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה שלש מאות ונתעסקו כולם במזון סתם ופיחתו או הותירו השכר או הפחת ביניהם בשוה לפי מנינם לא לפי המעות ואפילו לקחו שור לטביחה שאילו טבחוהו היה נוטל כל אחד מבשרו לפי מעותיו אם מכרוהו חי ופחתו או הותירו

דהיינו סמורה שאינה עומדת לחלק אלא למוכרה יחד, או חלק המועט נמערב בהמנונה ושוה לו וכמ"ש צפרישה [סעיף ח']. כן נראה שהוא כונן הממנן, והוא דעת הר"ף [כתובות ג"ב ע"א-ע"ב מדפי הר"ף] והרמב"ם [פ"ד משלוחין ושותפין ה"ג] לתד הפירושים והשיטות שכתבתי בדרישה [שם, ע"ש] שכתבתי שה' שיעוט נדין זה על פי פירושיהן בממלא, והדין מתחלק לכל עד לפי פירושו, ולא כעיר ששןא שכתבנו בה דהטעם דחולקין בשוה הוא משום דהו"ל לאשנויי שיתלקו הריזח וההפסד לפי מעומיהן, ומדלא אמנו אנו אומרים

השכר או הפחת לאמצע. בד"א בשנשאו ונתנו במעות שנשתתפו בהם אבל אם המעות קיימים ועדיין לא הוציאו אותם

צינים ומקורות יג) שם נכמסין פ"ד משלוחין ושותפין דין ג.

ב"ד"ר: שאילו מכרוהו. והרמ"א תיקנו: שאילו (לא) מכרוהו, וכ"ה במהדורות הסמ"ע והש"ך. בבתי גריפו והבא"ה תיקנו: שאילו טבחוהו. וכ"ה ברמב"ם. וכ"ה בהג"א. וכן הכריע האלפי ישראל להגיד.

דהאי דהטילו הכנה ידע בזה שהטילו מעט שהוא חריף טפי, והימה דעתו ליתן לו מצי הריזח אף דלא הניח כ"כ כמותו, וכן להפך בהפסד, מדלא אמנו ודאי צמר ושיעבד נשפו בעל המעט להיות לו חלק בהפסד כמו שהוא למינונה מחילה טעם שהיה נדעמו כו', ע"ש. זה אינו, *דטעם זה כתבו המוס"ק * [שם ע"ג ע"ב ד"ה התיירן והלא"ש [שם פ"י סי' יז] דוקא לפי שיטתם, דס"ל דאף אם קנו שור לטביחה וגם טבחוהו, אפי"ה הריזח וההפסד הוא לאמנע, וכן אם קנו פירות ומכרוהו, אף שעומדים לחלק במחילה ובסוף וכו' * [ה"ה] ליה, והיינו מטעם שכתבתי, אלא לא שייך האי טעמא להר"ף והרמב"ם והממנן, דס"ל הדין כן דוקא במכרוהו מי: הן ופחתו או הותירו מחמת הפטבע כו'. הטעם, *דאף אם היה נשאר המטבע צד כל אחד הגיע ליה הריזח או ההפסד:

חש"א סק"י

חש"א סק"י

ערך לחם

הראייה לחלק, שחולקין אותה לפי מעותיהם. (סוף סוף ח' בשם ר"ח ור"ף). ומלשון הרמב"ם (פירוש השפחה כתובות פ"י טשנה ו') נראה, דבשור שפכתוהו נמי דוקא כשחולקין בשור נוטלין לפי מעותיהן, אבל מכרו הבשר יחד חולקין הריזח בשות, והיה לסחורה הראייה לחלק ומכרוהו ביחד שחולקין הריזח בשוה. וזה פשוט לפוסקים וז"ל העיטור (אות ש' שיתוף).

מור וזב

[הטור סעיף ח'], דאפילו קנו לטביחה וטבחו באמת, הוה לאמצע, כיון דלא התנו תחילה אומדנא דמוכח הוא שכינונו שיהיה הכל לאמצע:

סעיף ה'. ונתעסקו כולם במזון סתם כו'. זהו דעת הרמב"ם ז"ל [פ"ד משלוחין ושותפין ה"ג ופ"ו ה"א]. אבל הר"ף ז"ל כתב בתשובותיו (סוף סימן ע"ט) וכו' ובשער ח' [יש שער ח'], שאפילו היה האחד לבדו מתעסק במזון השכר לאמצע. ועיין סוף י"ד סימן קנ"ו ובהנהגות מיימניות פ"ד מהלכות שלוחין ושותפין [אות ג' ב]. שם. *פי מעותיו כו'. יש מי שכתב דהיה לכל סחורה

שו"ע סעיף ה'. הפחת ביניהם בשוה כו'. תמהני שלא הביא רמ"א בשם יש אומרים דעת ר"י ורא"ש [כתובות פ"י סי' יז, המוכאים] בדברי רבינו

באר הגולה

סעיף ה' ל' שם [ברמב"ם] פ"ד [משלוחין ושותפין] דין ג'. וכמו הכס"מ שם, מממנא דשמואל, כ' שהטילו לכס וכו', וכבר המנונא דלמא אפילו שור למרישה וכו', כמותו [דף ע"ג ע"ב-ע"ג], ופסק הר"ף [שם ג"ב ע"ב מדפי הר"ף] כ"כ המנונא משום דלוחייה לרבה הסם מנכריה, אע"ג דשני לא סמכין לשתייה, וכמ"ש הרב רבינו ניסים [שם] דלרוב המנונא לאו דוקא לקחו ממחילה למרישה, אלא אפילו לקחו לטביחה ועומד לטביחה ועמלו ומכרוהו מי, השכר לאמנע, אלא דלשנא דרבה נקט וכו', וכן הס דברי רבינו. מ' כ"ל, וכן הוא ברמב"ם שם.

באר היטב

סעיף ה' יד. חי. [ממנא שלל הניח הרמ"א דעת ר"י והלא"ש, דלפילו קנו לטביחה ועבדוהו נאמא, הו"ג כ"כ לאמנע, כיון דלא הניח מחילה אומדנא דמוכח הוא שטעו שיהא הכל לאמנע. ע"ן]:

ביאור הג"א

סעיף ה' כב. השותפין שהטילו. כמותו ל"ג: כג. ופחתו. ר"ף [שם ג"ב ע"א מדפי הר"ף], וכ"כ בירושלמי [שם פ"י ה"ד], וכן מ' נגמלא [שם ע"ב] דמוקי פתחו פתחו כ"כ: כד. ואפילו. כ"כ המנונא [שם]: כה. לטביחה. וכ"כ הר"ף [שם ג"ב ע"ב מדפי הר"ף], דלאו דוקא למרישה אפילו להר"ף [שם], דל"כ הא דפריך לרבה [בגמרא [שם] ליתנו ולמני דנייה, גם לרוב המנונא קשה: כו. שאילו טבחוהו. כ"כ הר"ף [שם ע"א], וכן מ' מדקאמר [שם בגמרא] ועומד לטביחה: כו. בד"א. שם נגמלא: כח. המעות קיימים. כ"כ הר"ף [שם ע"ב]:

פתחי תשובה

בסיבת זה יחול המקח מאד, אוי מי שרוצה ליקח מבטיח את האנשים הרוצים לעמוד על המקח סכום כך וכך בכדי שימנעו את עצמם מזה ולא יחול המקח. וכתב דאם נעשית ההבטחה זאת בלי קנין ובלי השלשת מעות רק בדברים בעלמא אינו כלום. ואין לדמותו לשכירות פועלים דקיי"ל דלא בעי קנין, כמ"ש הריב"ש [בהשוכה] סי' תע"ו [הובא בב"י סימן שלי"א [מחוש א'], ועיין סמ"ע סוף סימן קפ"ה] והרא"ש במסכת ע"ז פרק השוכר את הפועל סי' ב', כיון שהוא דרך ליתן שכירות בעד זה. דשאני שכירות פועלים שהשכר הוא עבור עשיית פועלה או דיבור, אבל בגירון ידון שקבלת שכרו בעבור שמונע את עצמו מלעשות, אף שמדרך ליתן שכר בעד זה, מ"מ לא דמי לשכירות פועלים ובעי קנין. וראייה לזה מש"ס כתובות פ"א ע"ב, והוא גברא דנפלה ליה יכמה בפומבדיתא בעי אחוה למיפסלא מניה בניטא, אמר ליה מאי דעתך משום נכסי, אנא בכנסי פליגנא לך כו', והאר"ך בזה ע"ש. ונראה לע"ד הא דעכ"פ קנין מהני, דוקא היכא שהיה רשות ביד האחרים ג"כ לקחת זה המסחר בלי השגת גבול, אבל אם היה צד איסור בדבר כמ"ש בסימן רל"ז [סעיף א'], אז אף קנין לא מהני, ודמי ליבם שאינו הנון באה"ע סימן קס"ט סעיף ג', דכתב הבית שמואל סי"ק נ"ג בשם תשובת הרשב"א [ח"א פ"א אף ר"מ], דאף שטר וקנין לא מהני להוציא ויכולה לומר משטה אני כך, ע"ש. ועיין בנה"מ סוף סימן רס"ד, ואף בהשליש מעות צ"ע כמ"ש בפתחי תשובה באה"ע שם סי"ק מ"ג, וצ"ע: סעיף ה' ה. אם מכרוהו חי. עיין באר היטב [סקי"ן] בשם ט"ז שכתב, תמהני שלא הביא הרמ"א דעת ר"י והרא"ש כו', ועיין ש"ך סק"י, דמשמע שדעתו ג"כ נוטה לדעת ר"י והרא"ש. ועיין בתשובות חתם סופר חלק ח"מ סי' קכ"ג שכתב שאין לנו להוציא ממון נגד דעת הר"י והרא"ש בזה, ע"ש. ועיין בתשובת ושב הכהן סי' ס"ה שהאר"ך בענין זה, ומסיק דיש לפסוק דגם בפירות וסחורות שראויים לחלוק, כיון שקנו למכור בשותפות השכר לאמצע, וה"ה בשור לטביחה אפילו טבחוהו, אם טבחוהו למכור הבשר בשותפות הוא לאמצע. אבל אם קנו סחורות לחלוק וה"ה שור לטביחה לחלוק בבשר, או אם טבחוהו לחלוק בבשר אפילו אם מכרוהו אח"כ, לפי דעת הר"ף כפי מה שפירשו הרא"ש והר"ן ובריו, כל אה"ה שור לטביחה לחלוק בבשר, או אם טבחוהו לחלוק בבשר אפילו שור לטביחה לחלוק הבשר, ע"ש היטב וגם בתשובת בית אפרים חלק ח"מ סי' כ"ט מענין זה: ה. ועדיין לא הוציאו אותם כו'. לכאורה משמע מלשון הרמב"ם והשו"ע, שאם כבר הוציאו המעות בעסק ומכר העסק בעד מעות, ופחתו או הותירו מחמת המטבע ששינה המלך, אפילו אם זה

עין משפט
נר מצוה

צג: מי שהיה נשוי

פרק עשירי

כתובות

מסורת
הש"ס

גמ' א' (מספחה פ"א)
תוס' ב' (ס"א ר"ב ל"ב)
מתן

אחת טעלת לפי מעומיה עד שתפרע כל אחת כמותה כי זה דין לזק
וזה שאמר רבי אין אני רואה דבריו באלו דברים דרישא וצבצב למציאה
אבל כיופא דמתן שיש שלש מאות של מנה טעלת ממשים ושל
מאמים מנה ושל שלש מאות ששה של וזה לא חלק רבי אלא בין דפסיקה
אחת בין בשמי תפוסות כך הוא הדין

השבר לאמצע אמר רבה מסתברא מילתיה
דשמואל בשור להרישה ועומד להרישה
אבל בשור להרישה ועומד למביחה זה נוטל
לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ורב
המונא אמר אפילו שור להרישה ועומד
למביחה השבר לאמצע מיתבי ב"ש" שהטילו
לכיס זה מנה וזה מאמים השבר לאמצע
מאי לאו בשור להרישה ועומד למביחה
ותיבתא דרבה לא בשור להרישה ועומד
להרישה אבל שור להרישה ועומד למביחה
מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי
מעותיו ארתי סיפא לקח זה בשלו זה בשלו
ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי
מעותיו וליפתו וליתני ברדיה במד"א בשור
להרישה ועומד להרישה אבל בשור להרישה
ועומד למביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל
לפי מעותיו הכי נמי קאמר במד"א בשור
להרישה ועומד להרישה אבל בשור להרישה
ועומד למביחה נעשה כמי שלקח זה
בשלו זה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי
מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו תנן וכן שלשה
שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הן
חולקין מאי לאו פחתו פחתו ממש הותירו
הותירו ממש אמר רב נחמן אמר רבה בר
אבהו לא הותירו וזו חרתי פחתו אסתירא
דצוניהא: **מתני'** ימי שהיה נשוי ד' נשים
ומת הראשונה קודמת לשניה ושניה
לשלישית ושלישית לרביעית וראשונה
נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית
לרביעית והרביעית נפרעת שלא בשבועה
בן גנס אומר וכו' מפני שהיא אחרונה
נשכרת י"א היא לא תפרע אלא בשבועה
יהיו יוצאות כולן ביום אחד כל הקודמות
לחברתה אפילו ביום אחת וכתה וכן הוה
כותבין בירושלים שעות היו כולן יוצאות
בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות
בשורה: **גמ'** במאי קמיפלגי אמר שמואל
בגון

כל אחת לפי מעומיה וזו אשכחא וזו אשכחא
שלמה כפרק שור שנמג ד' וי' (ב"ק
ו.) ר"ש אומר שור שזה מאמים שנמג
שור שזה מאמים ואין הגבלה יפה
למס זה נוטל מנה וזה מנה מור ונגה
(אח) שור חלם שזה מאמים האחרון
נוטל מנה ושלאפני זה נוטל ממשים
מחברתה מני שהוסף זה
הטיל מעותיו ויתר או שמא
פני האבחה לא חיישי הילק
כיון שלא פשוט אלא הירוח
במה חולקין השבר בין
שניה לאמצע אך אם יש
ליטול כפי כפי לפי מעותיו הכל
ביום תנא. אמר רבה מסתברא
מילתיה דשמואל בשור
להרישה ועומד להרישה פי'
שקין ששבר שששית הוא
מוביל בין הקהן היו הכל
לאמצע וכן נמי אם שמו מותר
בכיס להשכר בין הותירו
בין השכר מוביל בין הקהן
השבר לאמצע אבל שור
המונא להרישה (ועומד)
חולקין להרישה זה נוטל לפי
מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו
פי' ששבר עומד על הקהן כל
אחד ואחר לוקח קרני וכו'
אם לקחה מחלה למביחה
או אם קר עולים לנרין כ"א
הוא נוטל לפי מעותיו. ור"ה
אמר אפי' שור להרישה ועומד
למביחה השבר לאמצע פי'
אפי' שהשבר עומד על הקהן
אם היה מותרים לחלק לאביו
וחולקין כ"א השבר ביהמי
נוטלין לפי המעות אבל בין
למביחה קאן חוקן שיתורו
בשעת נגעא שיתורו הוא
מוביל בין הקהן וכאילו
שכחורו בפרקטטיא דמי
השכר לאמצע ולי' דקא
שלקחה להרישה מחלה אלא
לקחה מחלה למביחה
בין למביחה קאן אלא חולקין
לאביו ופי' השבר לאמצע
אלא ששור דנקט רבה שור
להרישה ועומד למביחה נקט
דמי איתו האי ליטעל ולא
בדקא מיתבי פי' שהטילו
לכיס זה ק' זה ר' השבר
לאמצע מאי לאו בשור
להרישה ועומד למביחה
ותיבתא דרבה לא בשור
להרישה ועומד להרישה אבל
שור להרישה ועומד למביחה
מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה
נוטל לפי מעותיו ארתי סיפא
לקח זה בשלו זה בשלו
ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו
זה נוטל לפי מעותיו וליפתו
ברדיה במד"א בשור להרישה
ועומד להרישה אבל שור
להרישה ועומד למביחה זה
נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי
מעותיו פי' בורא בשבועה
ביום ה' וזה ר' וקניס בהם
בפרקטטיא בין שאן חותרי הק'
אבל ור' רבי אלא הכל ביתר
אבל לחוד ולהשכר בתר
בין קניסו פי' זה מוביל
חוד קניסו פי' זה הוא נוטל
לפי' ה' קאמר בטה ברה"ב
אסורים בשור להרישה ועומד
להרישה אבל שור להרישה
ועומד להרישה וישתו הכי
שלקח זה בשלו זה בשלו
ונתערבו שרי' לפי' תני'
לפי' תן וכן ג' שהטילו לכיס
פחתו או הותירו כך הן חולקין
מאי לאו פחתו פחתו ממש הותירו
הותירו ממש אמר רב נחמן אמר רבה בר
אבהו לא הותירו וזו חרתי פחתו אסתירא
דצוניהא: **מתני'** ימי שהיה נשוי ד' נשים
ומת הראשונה קודמת לשניה ושניה
לשלישית ושלישית לרביעית וראשונה
נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית
לרביעית והרביעית נפרעת שלא בשבועה
בן גנס אומר וכו' מפני שהיא אחרונה
נשכרת י"א היא לא תפרע אלא בשבועה
יהיו יוצאות כולן ביום אחד כל הקודמות
לחברתה אפילו ביום אחת וכתה וכן הוה
כותבין בירושלים שעות היו כולן יוצאות
בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות
בשורה: **גמ'** במאי קמיפלגי אמר שמואל
בגון

לפניו ומלמדת שכולן בכמו ביום אחד: כל הקודמת לחברתה שעה
אחת. בכמותה: וזאתה. אם השעות מפורשות בזמן כגון באחת
כתוב ביום פלגי בשעה שלישית וישניה בשעה רביעית וכן כותבין: **גמ'**
בגון

שפתיה יחד ששם לא יריומו אלא חילוף המעות ששכיל
ריות מועט כזה לא יקפידו אלא כל אחד ואחד יקח חשבון מעותיו
והאי מדתי לאו לאפקי עמיקי דבזבז (ב"מ דף טז:): מוכיח בכמה
דוכתי דישיני ויאלץ בהזאה יתר ממדסיס אלא לאפקי אסתרי
לזוניהא ששם ישיני יתר מדלי. מ"ר. הא דאמרי' שפיר דבצב בתרא (דף יג. טז)
דגוד או אגוד בכור ושפוט שהיני לכן אביהן עבד וזכהמה עמאה כילד הן עשין א"ל שאני אומר עובד לזה יוס אחד וזה שני ימיס ומקשה ר"ת
ז"ל אמאי קשיא ליה מנכור ושפוט ליקסי ליה משניסיס פשוטיס ואומר ר"ת שניסיס פשוטיס ינחא ליה שעבד לזה יוס אחד וזה שני יוס אחד אבל
בכור ושפוט קשיא ליה ששם יעבוד הפשוט יוס אחד והכור שני ימיס הרי הכור נוטל יתר מפי שנים ששם יש עיר חרקה ממהלך יוס אחד
ומשכחסיס בה והכור ששם ששם כמורה צול פשוט שאלין לו שעות אלא יוס אחד לא יליך ששם שני ימיס הילך ששם
ומשכר כמנה וכמה יתר מן הפשוט ור' מפרש דלהכי קשיא ליה בכור ושפוט משום שור להרישה ועומד להרישה לכולי עלמא השכר לאמצע משום
הכי פריך כילד ישעו דבזה אין נוטל הכור פי שנים ומשני עובד לזה יוס א' וזה שני ימיס ולא דמי לשור להרישה ועומד להרישה דמשום הכי הוי
התם השכר לאמצע דמיעקרא דעתה דהכי נשתחו אכל גני בכור דלא שייך האי טעמא כל אחד נוטל לפי חלקו. מ"ר: **ב"י** שיהו נשוי ד'
נשיא. לא הוה מלי למתקא ב' נשים אע"פ דשייכא בהו שפיר פלוגמא דמתא קמא וכן נגס מ"מ לא הוה שמעתינן מנייה שבעה למאה
אכל השתא שמעי' ליה דהא אין נשבעת לראשונה לשלישית משום שכבר נשבעה לשניה דמתא' גמ' מיהו תימא אמאי מנה ארבע בשלם סגי דבשלם
מיי שמעי' שבעה לאחד שבעה למאה ואיכא למימר דהוה אמרינן דהתם הוא דלחין נשבעת לראשונה לשלישית שהיא אחרונה דלא חיישי' כולי האי
כיון שכבר נשבעה לשניה ושלישית שמה כבר נתקבלה כמותה שאין נשבעת לא אחרונה בה רבנן כולי האי אכל אם היתה נשבעת אותה שלישית
כגון שיש רביעית דשמה ידעינן שלא נתקבלה כמותה הוה אמרינן דמתמר טפי ומשבע לה הראשונה להכי מנה ארבע נשים. מ"ר:

שנמלח

בגמ' לפי' ה' ארבי' הותירו וזו חרתי פחתו אסתירא דצוניהא פי' שהטילו וזים ישינס ונאטו ונאטו בהם עד שששור חרסיס וינאטו בהוצאה הלך חולקין לפי המעות דכל ר' ור' שיקול פי' דייחוב אבל אם הותירו ויתר על החשבון השכר לאמצע
פחתו אסתירא דצוניהא שנמלח מחשבון ואן ונאטו בהוצאה ופי' שיש לו כזה תחת עקבו קושרה שם בדאמרי' בשבת וינאטו ככלל שלל הצניח דבין שישן ענין נוטל כ"א כחשבון שהטיל אבל אם פחתו ק' א' זו זה מספיר מחצה וזה מספיר מחצה
שהשכר לאמצע יוצאה לא מבני רבא אלא אפי' ר' מרדכי לאו למביחה קיימא שיפצא בתו ערף על הקהן או פחות אלא כ"א מולין וזו או מושבית או מוספית אבל שור למביחה דקאי למביחה וקאי שיתורו ימיס וישתורו חולקין לאמצע
הוי' כשמואל ושיפראק דר' רבב מרדכי ושיפראק לולא קאי השכר או ההפסד על הווזין כ"א נוטל לפי' או מושבית או מוספית. עיין בערך מ"ט בס"ה: **מתני'** מי שהיה נשוי ד' נשים ומת האי' קודמת להב' והב' להג' והג' להד'
והד' נפרעת ל"ב אמר בן גנס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת אפי' היא ל"א אפי' בין כולן יוצאת ביום א' ואין שם אלא ק' חולקין בשעה במאי

(א) ר"ת רביעית מתוך חרתי מורד כמ"ד. (ב) אפי' כ"ל אלא חיל השכר על ההפסד על הווזין השכר לאמצע אלא לא חיל השכר על ההפסד על הווזין וכו'.

המנונא חולק רק מפני שלא היה שינוי גמור שרק עומד לטביחה אבל עדיין לא טבחו. אבל בשינוי ממש מודה דהוי שותפות חדשה וחולקים לפי מעות.

ר"ה אמר אפילו שור לחרישה ועומד לטביחה. שנים שנשתתפו בסחורה ונשאו ונתנו היאך חולקים הרווח וההפסד להלכה, תלוי בשיטות הראשונים בסוגיין. תחילה יש לדון אי סחורה הוי כחרישה או כטביחה. ובדעת רש"י שכתב שקושיית הגמ' ממתני' הוא לשמואל ומשמע שקשה אפילו לדעת רבה כתב המהר"ש [עי' בביאור] דרש"י ס"ל שכל סחורה חוץ משור לטביחה דמי לשור לחרישה בגלל סברת הירושלמי שפעמים שבגלל שחסר קצת נמנע מלהרויח. וכן מפורש בשיטמ"ק בד"ה וכ"כ הריב"ש שלרש"י סחורה דמי לחרישה. והתוס' שפרשו שקושיית הגמ' רק לר' המנונא הוא משום דס"ל דסחורה לא דמי לחרישה.

עוד נחלקו הראשונים לר"ה בלקח לטביחה ועומד לטביחה אם בזה מודה דהשכר לפי מעות או שחולק גם בזה. שיטת התוס' דבזה גם ר"ה מודה א"כ ללקחו סחורה לשיטת תוס' השכר לפי מעות דדמי ללקחו לטביחה ועומד לטביחה. אך הרא"ש הר"ן והרמב"ם פליגי וס"ל שלר"ה בכל גווני [חוץ מלקח זה בשלו וזה בשלו וחוץ מרווח של זווי חדת] השכר לאמצע, ולדבריהם בין אם נחשיב סחורה כשור לטביחה בין אם נחשיבו כשור לחרישה יהיה הרווח לאמצע. אך אכתי תלוי בעוד מחלוקת. דרש"י מפרש עומד לטביחה היינו ששחטוהו וגם בזה חולקים לאמצע [היינו אם נתיקר ויש רווח אבל הקרן פשיטא דכ"א נוטל לפי מעות] אבל הר"ף כתב דמה שעומד לטביחה השכר לאמצע הוא דוקא שמכרוהו חי אבל שחטוהו גם ר"ה מודה שהשכר לפי מעות. ולמד מזה הב"י בס' קע"ו ששיטת הר"ף שכל שותפות בסחורה שראויה

ג. הר"ן בסוף הסוגיא הקשה על הגמ' בב"ק שור שוה ר' שנגח שור שוה ר' וכו' דמבואר שחולקים ההפסד לפי מעות ותי' דשאני התם שלא נשתתפו לדעת, וכוונתו דדמי לבכור ופשוט. ד. מבואר בגמ' דלקח זה משלו וזה משלו ונתערבו אפילו עומד לחרישה חולקים לפי מעות. וב' פשטים נאמרו בזה. בשיטמ"ק מפרש נתערבו שנשתתפו מדעתם אלא דכל שותפות הוא ע"י שהטילו מעות לכיס וקנו מלכתחילה בשביל השותפות אבל במקום שכ"א מביא את הקרן שלו וניכר בשותפות הקרן של כ"א בזה חולקים הרווח לפי מעות וכן מבואר בטור שכתב לקח כ"א פירות במעותיו ועירבום חולקים לפי מעות והמקור מברייתא דידן כמש"כ הב"ח ובלשון הטור מפורש שנשתתפו מדעת ולא שנתערב מאליו. אך המרדכי כאן בס' רל"ו הובא בב"י בס' קע"ו בד"ה כתב המרדכי הקשה למה בכור ופשוט לא חולקים הרווח לאמצע ותי' דלא דמי לשותפות כיון דמן השמים הקנו להם ומדמה את זה המרדכי ללקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו שנוטלים לפי מעות לפי שלא נשתתפו בתחילה לרצונם. דהיינו שמפרש שהבהמות נתערבו בלי כוונה וממילא נשארו בשותפות וכיון שלא נשתתפו לדעת אין ראייה מדלא התנה וחזור עיקר הדין שתמיד חולקים לפי מעות. ה. הב"י מביא בס' קע"ו בשם שערי שבועות שער ח' שמפרש פשט חדש בגמ' בהא דמודה שמואל (לפי רבה) בלקח לחרישה ועומד לטביחה שאין זה מפני שיש הבדל בין חרישה לטביחה אלא כיון שאחרי שנשתתפו ע"ד חרישה שינו מטרת השותפות הרי לגבי השותפות החדשה הוי כנשתתפו מאליו והוי כנתערבו דבטל האומדנא שהיה בתחילת השותפות וחזור עיקר דין החלוקה שהוא לפי מעות. ואף דלא קי"ל כפירוש זה בגמ' מ"מ עצם הדין הובא ברמ"א בסעיף ו'. והנתיבות הקשה בסק"ח בקושיא ו' דאפילו השערי שבועות כתב כן רק בדעת רבה ואנן קי"ל כר' המנונא. והגאון בס"ק ל"ד תירץ קושיא זו דר'

סימן רצ"א

שנים שהטילו לכיס ונתייקרו או הוזלו המעות

ענף א - מחלוקת רש"י ותוס' במעם החילוק בין ריווח של מעות לריווח של מסחר

א. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבנה לא, הותירו - זוזי חדתי, פחתו - אסיתרא דצוניתא. והנה בביאור יסוד הסוגיא דשנים שהטילו לכיס חולקים בשוה, נאמרו שני דרכים בראשונים. רש"י בד"ה שור לחרישה פירש הטעם שחולקים בשוה - "שלקחו שור לחרוש וחורשין בו, ואין חלקו של זה מועיל בלא חלקו של זה כלום, הילכך חולקים בשוה". והנה לפי זה פשיטא דאינו אלא באופן שהיה הרווח על צד שאי אפשר לזה בלא זה, אבל אם היה באופן שאפשר לכל אחד להרויח לבדו - ודאי חולקים לפי מעות ויטול כל אחד רווח כפי שיעור המגיע לחלקו.

ב. ועל פי זה מפרש רש"י את דברי רב נחמן אמר רבה בר אבנה דבהותירו על ידי שנהיו זוזי חדתי או פחתו ע"י שנהיו איסתרא דצוניתא - חולקים לפי מעות, כי רק ברווח או הפסד שבאו על ידי משא ומתן אנו אומרים שהם שותפים שווים חלק כחלק, כיון שהמסחר נעשה על ידי מעות של שניהם וצריך לשניהם בשוה, והמסחר הוא שרווח או

שהפסיד. אבל הפסד או רווח שלא מחמת המסחר אלא מחמת שהוזלו או נתייקרו המעות אין סיבה שיחלקו בשוה, דהרי לא מכח המסחר המשותף אירע זה, וראוי להחשיב לכל אחד מהם את הרווח או הפסד לפי חלקו.

ג. והתוס' בד"ה הותירו הביאו סוגיא דב"ב דף י"ג ע"א בבכור ופשוט שירשו בהמה טמאה כיצד חולקין, א"ל שאני אומר עובד לזה יום אחד ולזה שני ימים, וכתבו תוס' - "ורבי מפרש דלהכי קשיא ליה בכור ופשוט משום שור לחרישה ועומד לחרישה לכו"ע השכר לאמצע, משו"ה פריך כיצד יעשו דבזה אין נוטל הבכור פי שנים, ומשני עובד לזה יום אחד ולזה שני ימים, ולא דמי לשור לחרישה ועומד לחרישה דמשו"ה הוי התם השכר לאמצע דמעיקרא אדעתא דהכי נשתתפו אבל גבי בכור דלא שייך האי טעמא כל אחד נוטל לפי חלקו" עכ"ל. ומבואר מדברי תוס' חידוש דלא אמרינן חולקים בשוה אלא בצירוף לסברא דעל דעת כן נשתתפו, אבל אם נפל עליהם ירושה דלא נשתתפו לדעת - לא אמרינן הכי.

ד. ונראה דעל פי זה הוצרכו → התוס' להוסיף הסבר בטעם

שביוקרא וזולא של המטבע חולקים בשוה, וביארו התוס' "שלדעת כן נשתתפו יחד שאם לא ירויחו אלא חילוף המעות שבשביל ריוח מועט כזה לא יקפידו אלא כל אחד ואחד יקח חשבון מעותיו". ויש לעיין אם הרויחו שיעור ריווח של מעות יפות אבל הרויחו זה על ידי מסחר, וכגון שג' מאות מעות חדשות שווים ג' מאות וחמש עשרה מעות ישנות, ומתחילה היו ג' מאות ישנים וסחרו בהם והרויחו ויש להם ג' מאות וחמש עשרה ישנות, והנה לדעת רש"י פשוט שהם חולקים בשוה, דהרי על ידי מסחר הרויחו זה, אבל לדעת תוס' יש לומר דכיון שהריוח הוא שיעור מועט של הפרש בין מעות חדשות לישנות, בריווח כזה אין דעתם להקפיד אלא יחלקו לפי מעות.

ה'. [ואולי יש לומר גם נפק"מ להיפך, וכגון שהסתחרו במעות והרויחו גם רווח שעל ידי מסחר וגם קיבלו מעות יפות יותר, דלדעת תוס' יחלקו הכל בשוה - הן את הריווח של המסחר דזהו דינא דגמ', והן את הריווח של המעות היפות דמעיקר הדין גם את הריווח הזה היו צריכים לחלוק בשוה, רק אמרינן דאם זהו כל הריווח אינם מקפידים לחלוק בשוה, אבל כיון שהריווח הוא גדול שפיר יחלקו הכל בשוה. משא"כ לדעת

רש"י כיון שהריווח של המעות אינו בא על ידי עצם המסחר - יחלקו אותו לפי מעות].

ענף ב - דעת הרמ"ה

ו. הטור בסי' קע"ו סעיף ה' הביא את שיטת הרמ"ה דמה שמבואר בגמ' דהוולו המעות עצמם או שנתייקרו חולקים לפי מעות היינו דוקא כשהמעות הראשונות קיימים ועדיין לא הוציאו בסחורה והמטבע עצמו הוקר או הוזל, או שהיו זוזים פסולים והכשירתם מלכות, דבגוונא דא הרי אפילו אם לא היו משתתפים והיו נשארים המעות של כל אחד בביתו היה עולה לו זה הריוח או ההפסד, ולכן יטלו כל אחד ואחד את מעותיו לפי שיעור מעות. אבל אם הוציאו בהוצאה וקיבלו מעות אחרים תחתיהם והמה הוקרו או הוזלו - השכר וההפסד לאמצע (אליבא דרב המנונא דהילכתא כוותיה).

ז. אמנם בדברי רש"י מפורש בהדיא דאיירי שקיבלו תמורת המעות הראשונות מעות טובות יותר או רעות יותר - ועל זה אמרו בגמ' חולקים בשוה הואיל ואין זה רווח והפסד הבא מחמת השותפות שביניהם, וכן הביא הטור דרש"י ותוס' חולקים על דברי הרמ"ה [ויש להעיר שלדעת התוס' הוא מוכרח שפירשו הטעם